

Manus fortis

Waltarius

PROLOGUS

Omnipotens genitor, summae virtutis amator,
lure pari natusque amborum spiritus almus,
Personis trinus, vera deitate sed unus,
Qui vita vivens cuncta et sine fine tenebis,
Pontificem summum tu salva nunc et in aevum 5
Claro Erckambaldum fulgentem nomine dignum,
Crescat ut interius sancto spiramine plenus,
Multis infictum quo sit medicamen in aevum.
Praesul sancte dei, nunc accipe munera servi,
Quae tibi decrevit de larga promere cura 10
Peccator fragilis Geraldus nomine vilis,
Qui tibi nam certus corde estque fidelis alumnus.
Quod precibus dominum iugiter precor omnitonantem,
Ut nanciscaris factis, quae promo loquelis,
Det pater ex summis caelum terramque gubernans. 15
Serve dei summi, ne despice verba libelli,
Non canit alma dei, resonat sed mira tyronis,
Nomine Waltharius, per proelia multa resectus.
Ludendum magis est dominum quam sit rogitandum,
Perlectus longaevi stringit inampla diei. 20
Sis felix sanctus per tempora plura sacerdos,
Sit tibi mente tua Geraldus carus adelphus.

PARS PRIMA

Tertia pars orbis, fratres, Europa vocatur,
Moribus ac linguis varias et nomine gentes
Distinguens, cultu, tum relligione sequestrans.
Inter quas gens Pannoniae residere probatur,
Quam tamen et Hunos plerumque vocare solemus. 5
Hic populus fortis virtute vigebat et armis,
Non circumpositas solum domitans regiones,
Litoris oceani sed pertransiverat oras,
Foedera supplicibus donans sternensque rebelles.
Ultra millenos fertur dominarier annos. 10
Attila rex quodam tulit illud tempore regnum,
Impiger antiquos sibimet renovare triumphos.
Qui sua castra movens mandavit visere Francos,
Quorum rex Gibicho solio pollebat in alto,
Prole recens orta gaudens, quam postea narro; 15
Namque marem genuit, quem Guntharium vocitavit.
Fama volans pavidi regis transverberat aures,
Dicens hostilem cuneum transire per Hystrum,
Vincentem numero stellas atque amnis arenas.
Qui non confidens armis vel robore plebis 20
Concilium cogit, quae sint facienda, requirit.
Consensere omnes foedus debere precari
Et dextras, si forte darent, coniungere dextris
Obsidibusque datis censum persolvere iussum;
Hoc melius fore, quam vitam simul ac regionem 25
Perdiderint natosque suos pariterque maritas.
Nobilis hoc Hagano fuerat sub tempore tiro
Indolis egregiae, veniens de germine Troiae.
Hunc, quia Guntharius nondum pervenit ad aevum,
Ut sine matre queat vitam retinere tenellam, 30
Cum gaza ingenti decernunt mittere regi.
Nec mora, legati censum iuvenemque ferentes
Deveninnt pacemque rogant ac foedera firmant.
Tempore quo validis steterat Burgundia sceptris,
Cuius primatum Heriricus forte gerebat. 35
Filia huic tantum fuit unica nomine Hiltgunt,
Nobilitate quidem pollens ac stemmate formae.
Debuit haec heres aula residere paterna
Atque diu congesta frui, si forte liceret.
Namque Avars firma cum Francis pace peracta 40
Suspendunt a fine quidem regionis eorum,
Attila sed celeres mox huc deflectit habenas,
Nec tardant reliqui satrapae vestigia adire.
Ibant aequati numero, sed et agmine longo.
Quadrupedum cursu tellus concussa gemebat, 45
Scutorum sonitu pavidus superintonat aether.
Ferrea silva micat totos rutilando per agros:
Haud aliter primo quam pulsans aequora mane
Pulcher in extremis renitet sol partibus orbis.
Iamque Ararim Rodanumque amnes transiverat altos 50

Atque ad praedandum cuneus dispergitur omnis.
 Forte Cabillonis sedit Heriricus, et ecce
 Attollens oculos speculator vociferatur:
 «Quaenam condense consurgit pulvere nubes?
 Vis inimica venit, portas iam claudite cunctas!» 55
 Iam tum, quid Franci fecissent, ipse sciebat
 Princeps et cunctos compellat sic seniores:
 «Si gens tam fortis, cui nos simillare nequimus,
 Cessit Pannoniae, qua nos virtute putatis
 Huic conferre manum et patriam defendere dulcem? 60
 Est satius, pactum faciant censumque capessant.
 Unica nata mihi, quam tradere pro regione
 Non dubito; tantum pergant, qui foedera firment.»
 Ibant legati totis gladiis spoliati,
 Hostibus insinuant, quod regis iussio mandat, 65
 Ut cessent vastare, rogant. quos Attila ductor,
 Ut solitus fuerat, blande suscepit et inquit:
 «Foedera plus cupio quam proelia mittere vulgo.
 Pace quidem Huni malunt regnare, sed armis
 Inviti feriunt, quos cernunt esse rebelles. 70
 Rex ad nos veniens dextram det atque resumat.»
 Exivit princeps asportans innumeratos
 Thesauros pactumque ferit natamque reliquit.
 Pergit in exilium pulcherrima gemma parentum.
 Postquam complevit pactum statuitque tributum, 75
 Attila in occiduas promovet agmina partes.
 Namque Aquitanorum tunc Alphere regna tenebat,
 Quem sobolem sexus narrant habuisse virilis,
 Nomine Waltharium, primaevae flore nitentem.
 Nam iusiurandum Heriricus et Alphere reges 80
 Inter se dederant, pueros quod consociarent,
 Cum primum tempus nubendi venerit illis.
 Hic ubi cognovit gentes has esse domatas,
 Coeperat ingenti cordis trepidare pavore,
 Nec iam spes fuerat saevius defendere armis. 85
 «Quid cessemus», ait, «si bella movere nequimus?
 Exemplum nobis Burgundia, Francia donant.
 Non incusamur, si talibus aequiperamur.
 Legatos mitto foedusque ferire iubebo
 Obsidis inque vicem dilectum porrigo natum 90
 Et iam nunc Hunis censum persolvo futurum.»
 Sed quid plus remorer? dictum compleverat actis.
 Tunc Avares gazis onerati denique multis
 Obsidibus sumptis Haganone, Hiltgunde puella
 Nec non Walthario redierunt pectore laeto. 95
 Attila Pannonias ingressus et urbe receptus
 Exulibus pueris magnam exhibuit pietatem
 Ac veluti proprios nutrire iubebat alumnos.
 Virginis et curam reginam mandat habere,
 Ast adolescentes propriis conspectibus ambos 100
 Semper adesse iubet, sed et artibus imbuit illos
 Praesertimque iocis belli sub tempore habendis.
 Qui simul ingenio crescentes mentis et aevo
 Robore vincebant fortes animoque sophistas,

Donec iam cunctos superarent fortiter Hunos. 105
 Militiae primos tunc Attila fecerat illos,
 Sed haud immerito, quoniam, si quando moveret
 Bella, per insignes isti micuere triumphos;
 Idcircoque nimis princeps dilexerat ambos.
 Virgo etiam captiva deo praestante supremo 110
 Reginae vultum placavit et auxit amorem,
 Moribus eximiis operumque industria habundans.
 Postremum custos thesauris provida cunctis
 Efficitur, modicumque deest, quin regnet et ipsa;
 Nam quicquid voluit de rebus, fecit et actis. 115
 Interea Gibicho defungitur, ipseque regno
 Guntharius successit et ilico Pannoniarum
 Foedera dissolvit censumque subire negavit.
 Hoc ubi iam primum Haganonem cognoverat exul,
 Nocte fugam molitur et ad dominum properavit. 120
 Waltharius tamen ad pugnas praecesserat Hunos,
 Et quocumque iret, mox prospera sunt comitata.
 Ospirin elapsam Haganonem, regia coniunx,
 Attendens domino suggestit talia dicta:
 «Provideat caveatque, precor, sollertia regis, 125
 Ne vestri imperii labatur forte columna,
 Hoc est, Waltharius vester discedat amicus,
 In quo magna potestatis vis extitit huius;
 Nam vereor, ne fors fugiens Haganonem imitetur.
 Idcircoque meam perpendite nunc rationem: 130
 Cum primum veniat, haec illi dicite verba:
 «Servitio in nostro magnos plerumque labores
 Passus eras ideoque scias, quod gratia nostra
 Prae cunctis temet nimium dilexit amicis.
 Quod volo plus factis te quam cognoscere dictis: 135
 Elige de satrapis nuptam tibi Pannoniarum
 Et non pauperiem propriam perpendere cures.
 Amplificabo quidem valde te rure domique,
 Nec quisquam, qui dat sponsam, post facta pudebit.»
 Quod si completis, illum stabilire potestis.» 140
 Complacuit sermo regi, coepitque parari.
 Waltharius venit, cui princeps talia pandit,
 Uxorem suadens sibi ducere; sed tamen ipse
 Iam tum praemeditans, quod post compleverat actis,
 His instiganti suggestibus obvius infit: 145
 «Vestra quidem pietas est, quod modici famulatus
 Causam conspicitis; sed quod mea segnia mentis
 Intuitu fertis, numquam meruisse valerem.
 Sed precor, ut servi capiatis verba fidelis:
 Si nuptam accipiam domini praecepta secundum, 150
 Vinciar inprimis curis et amore puellae
 Atque a servitio regis plerumque retardor,
 Aedificare domos cultumque intendere ruris
 Cogor, et hoc oculis senioris adesse moratur
 Et solitam regno Hunorum impendere curam. 155
 Namque voluptatem quisquis gustaverit, exin
 Intolerabilius consuevit ferre labores.
 Nil tam dulce mihi, quam semper inesse fideli

Obsequio domini; quare, precor, absque iugali
 Me vinclo permittite meam iam ducere vitam! 160
 Si sero aut medio noctis mihi tempore mandas,
 Ad quaecumque iubes, securus et ibo paratus.
 In bellis nullae persuadent cedere curae,
 Nec nati aut coniunx retrahentque fugamque movebunt.
 Testor per propriam temet, pater optime, vitam 165
 Atque per invictam nunc gentem Pannoniarum,
 Ut non ulterius me cogas sumere taedas.»
 His precibus victus suasus rex deserit omnes,
 Sperans Waltharium fugiendo recedere numquam.
 Venerat interea satrapae certissima fama 170
 Quandam, quae nuper superata, resistere gentem
 Ac bellum Hunis confestim inferre paratam.
 Tunc ad Waltharium convertitur actio rerum.
 Qui mox militiam percensuit ordine totam
 Et bellatorum confortat corda suorum, 175
 Hortans praeteritos semper memorare triumphos
 Promittensque istos solita virtute tyrannos
 Sternere et externis terrorem imponere terris.
 Nec mora, consurgit sequiturque exercitus omnis.
 Ecce locum pugnae conspexerat et numeratam 180
 Per latos aciem campos digessit et agros.
 Iamque infra iactum teli congressus uterque
 Constiterat cuneus. tunc undique clamor ad auras
 Tollitur, horrendam confundunt classica vocem,
 Continuoque hastae volitant hinc indeque densae. 185
 Fraxinus et cornus ludum miscebat in unum,
 Fulminis inque modum cuspis vibrata micabat.
 Ac veluti boreae sub tempore nix glomerata
 Spargitur, haud aliter saevas iecere sagittas.
 Postremum cunctis utroque ex agmine pilis 190
 Absumptis manus ad mucronem vertitur omnis.
 Fulmineos promunt enses clipeosque revolvunt,
 Concurrunt acies demum pugnamque restaurant.
 Pectoribus partim rumpuntur pectora equorum,
 Sternitur et quaedam pars duro umbone virorum. 195
 Waltharius tamen in medio furit agmine bello,
 Obvia quaeque metens armis ac limite pergens.
 Hunc ubi conspiciunt hostes tantas dare strages,
 Ac si praesentem metuebant cernere mortem,
 Et quemcunque locum, seu dextram sive sinistram, 200
 Waltharius peteret, cuncti mox terga dederunt
 Et versis scutis laxisque feruntur habenis.
 Tunc imitata ducem gens maxima Pannoniarum
 Saevior insurgit caedemque audacior auget,
 Deicit obstantes, fugientes proterit usque, 205
 Dum caperet plenum belli sub sorte triumphum.
 Tum super occisos ruit et spoliaverat omnes.
 Et tandem ductor recavo vocat agmina cornu
 Ac primus frontem festa cum fronde revinxit,
 Victrici lauro cingens sua tempora vulgo, 210
 Post hunc signiferi, sequitur quos cetera pubes.
 Iamque triumphali redierunt stemmate compta

Et patriam ingressi propria se quisque locavit
 Sede, sed ad solium mox Waltharius properavit.
 Ecce palatini decurrunt arce ministri 215
 Illius aspectu hilares equitemque tenebant,
 Donec vir sella descenderet inclitus alta.
 Si bene res vergant, tum demum forte requirunt.
 Ille aliquid modicum narrans intraverat aulam
 (Lassus enim fuerat) regisque cubile petebat. 220
 Illic Hiltgundem solam offendit residentem.
 Cui post amplexus atque oscula dulcia dixit:
 «Ocius huc potum ferto, quia fessus anhelus.»
 Illa mero tallum complevit mox pretiosum
 Porrexitque viro, qui signans accipiebat 225
 Virgineamque manum propria constrinxit. at illa
 Astitit et vultum reticens intendit herilem,
 Walthariusque bibens vacuum vas porrigit olli
 (Ambo etenim norant de se sponsalia facta)
 Provocat et tali caram sermone puellam: 230
 «Exilium pariter patimur nam tempore tanto,
 Non ignorantes, quid nostri forte parentes
 Inter se nostra de re fecere futura.
 Quamne diu tacito premimus haec ipsa palato?»
 Virgo per hyroniam meditans hoc dicere sponsum 235
 Paulum conticuit, sed postea talia reddit:
 «Quid lingua simulas, quod ab imo pectore damnas,
 Oreque persuades, toto quod corde refutas,
 Sit veluti talem pudor ingens ducere nuptam?»
 Vir sapiens contra respondit et intulit ista: 240
 «Absit quod memoras, dextrorsum porrige sensum!
 Noris me nihilum simulata mente locutum,
 Nec quicquam nebulae vel falsi interfore crede!
 Nullus adest nobis exceptis namque duobus.
 Si nossem temet mihi promptam impendere mentem 245
 Atque fidem votis servare per omnia cautis,
 Pandere cuncta tibi cordis mysteria vellem.»
 Tandem virgo viri genibus curvata profatur:
 «Ad quaecumque vocas, mi domne, sequar studiose
 Nec quicquam placitis malim praeponere iussis.» 250
 Ille dehinc: «piget exilii me denique nostri
 Et patriae fines reminiscor saepe relictos
 Idcircoque fugam cupio celerare latentem.
 Quod iam prae multis potuissem forte diebus,
 Si non Hiltgundem solam remanere dolerem.» 255
 Addidit has imo virguncula corde loquelas:
 «Vestrum velle meum, solis his aestuo rebus.
 Praecipiat dominus, seu prospera sive sinistra
 Eius amore pati toto sum pectore praesto.»
 Waltharius tandem sic virginis inquit in aurem: 260
 «Publica custodem rebus te nempe potestas
 Fecerat, idcirco memor haec mea verba notato:
 Inprimis galeam regis tunicamque trilicem
 (Assero loricam fabrorum insigne ferentem)
 Diripe, bina dehinc mediocria scrinia tolle. 265
 His armillarum tantum da Pannonicarum,

Donec vix unum releves ad pectoris imum.
 Inde quater binum mihi fac de more coturnum,
 Tantundemque tibi patrans imposito vasis:
 Sic fors ad summum complentur scrinia labrum. 270
 Insuper a fabris hamos clam posce retortos:
 Nostra viatica sint pisces simul atque volucres,
 Ipse ego piscator, sed et auceps esse coartor.
 Haec intra ebdomadam caute per singula comple.
 Audisti, quid habere vianti forte necesse est. 275
 Nunc, quo more fugam valeamus inire, recludo:
 Postquam septenos Phoebus remeaverit orbes,
 Regi ac reginae satrapis ducibus famulisque
 Sumptu permagno convivium laeta parabo
 Atque omni ingenio potu sepelire studebo, 280
 Donec nullus erit, qui sentiat hoc, quod agendum est.
 Tu tamen interea mediocriter utere vino
 Atque sitim vix ad mensam restinguere cura.
 Cum reliqui surgant, ad opuscula nota recurre.
 Ast ubi iam cunctos superat violentia potus, 285
 Tum simul occiduas properemus quaerere partes.»
 Virgo memor praecepta viri complevit; et ecce
 Praefinita dies epularum venit, et ipse
 Waltharius magnis instruxit sumptibus escas.
 Luxuria in media residebat denique mensa. 290
 Ingrediturque aulam velis rex undique septam.
 Heros magnanimus solito quem more salutans
 Duxerat ad solium, quem bissus compsit et ostrum.
 Consedit laterique duces hinc indeque binos
 Assedis iubet; reliquos locat ipse minister. 295
 Centenos simul accubitus iniere sodales,
 Diversasque dapes libans conviva resudat.
 His et sublatis aliae referuntur edendae,
 Atque exquisitum fervebat migma per aurum
 (Aurea bissina tantum stant gausape vasa), 300
 Et pigmentatus crateres Bachus adornat.
 Illicit ad haustum species dulcedoque potus.
 Waltharius cunctos ad vinum hortatur et escam.
 Postquam epulis depulsa fames sublataque mensa,
 Heros iam dictus dominum laetanter adorsus 305
 Inquit: «in hoc, rogo, clarescat gratia vestra,
 Ut vos inprimis, reliquos tunc laetificetis.»
 Et simul in verbo nappam dedit arte peractam
 Ordine sculpturae referentem gesta priorum.
 Quam rex accipiens haustu vacuaverat uno 310
 Confestimque iubet reliquos imitari omnes.
 Ocius accurrunt pincernae moxque recurrunt,
 Pocula plena dabant et inania suscipiebant.
 Hospitis ac regis certant hortatibus omnes.
 Ebrietas fervens tota dominatur in aula; 315
 Balbutit madido facundia fusa palato.
 Heroas validos plantis titubare videres.
 Taliter in seram produxit Bachica noctem
 Munera Waltharius retrahitque redire volentes,
 Donec vi potus pressi somnoque gravati 320

Passim porticibus sternuntur humotenus omnes.
 Et licet ignicremis vellet dare moenia flammis,
 Nullus, qui causam potuisset scire, remansit.
 Tandem dilectam vocat ad semet mulierem,
 Praecipiens causas citius deferre paratas. 325
 Ipseque de stabulis victorem duxit equorum,
 Ob virtutem quem vocitaverat ille Leonem.
 Stat sonipes ac frena ferox spumantia mandit.
 Hunc postquam faleris solito circumdedit, ecce
 Scrinia plena gazae lateri suspendit utrique 330
 Atque iteri longo modicella cibaria ponit
 Loraque virgineae mandat fluitantia dextrae.
 Ipseque lorica vestitus more gigantis
 Imposuit capiti rubras cum casside cristas
 Ingentesque ocreis suras complectitur aureis 335
 Et laevum femur ancipiti praecinxerat ense
 Atque alio dextrum pro ritu Pannoniarum;
 Is tamen ex una tantum dat vulnera parte.
 Tunc hastam dextra rapiens clipeumque sinistra
 Coeperat invisus trepidus decedere terra. 340
 Femina duxit equum nonnulla talenta gerentem,
 In manibusque simul virgam tenet ipsa columnam,
 In qua piscator hamum transponit in undam,
 Ut cupiens pastum piscis deglutiat hamum.
 Namque gravatus erat vir maximus undique telis 345
 Suspectamque habuit cuncto sibi tempore pugnam.
 Omni nocte quidem properabant currere; sed cum
 Prima rubens terris ostendit lumina Phoebus,
 In silvis latitare student et opaca requirunt,
 Sollicitatque metus vel per loca tuta fatigans. 350
 In tantumque timor muliebria pectora pulsat,
 Horreat ut cunctos aerae ventique susurros,
 Formidans volucres collisos sive racemos.
 Hinc odium exilii patriaeque amor incubat inde.
 Vicis diffugiunt, speciosa novalia linqunt; 355
 Montibus intonsis cursus ambage recurvos
 Sectantes tremulos variant per devia gressus.
 Ast urbis populus somno vinoque solutus
 Ad medium lucis siluit recubando sequentis.
 Sed postquam surgunt, ductorem quique requirunt, 360
 Ut grates faciant ac festa laude salutent.
 Attila nempe manu caput amplexatus utraque
 Egreditur thalamo rex Walthariumque dolendo
 Advocat, ut proprium quereretur forte dolorem.
 Respondent ipsi se non potuisse ministri 365
 Invenisse virum, sed princeps sperat eundem
 Hactenus in somno tentum recubare quietum
 Occultumque locum sibi delegisse sopori.
 Ospirin Hiltgundem postquam cognovit abesse
 Nec iuxta morem vestes deferre suetum, 370
 Tristior immensis satrapae clamoribus inquit:
 «O detestandas, quas heri sumpsimus, escas!
 O vinum, quod Pannonias destruxerat omnes!
 Quod domino regi iam dudum praescia dixi,

Approbat iste dies, quem nos superare nequimus. 375
 En hodie imperii vestri cecidisse columna
 Noscitur, en robur procul ivit et inclita virtus:
 Waltharius, lux Pannoniae, discesserat inde,
 Hiltgundem quoque mi caram deduxit alumnam.»
 Iam princeps nimia succenditur efferus ira, 380
 Mutant laetitiam maerentia corda priorem.
 Ex humeris trabeam discindit ad infima totam
 Et nunc huc animum tristem, nunc dividit illuc.
 Ac velut Aeolicis turbatur arena procellis,
 Sic intestinis rex fluctuat undique curis, 385
 Et varium pectus vario simul ore imitatus
 Prodidit exterius, quicquid toleraverat intus,
 Iraque sermonem permisit promere nullum.
 Ipso quippe die potum fastidit et escam,
 Nec placidam membris potuit dare quietem. 390
 Namque ubi nox rebus iam dempserat atra colores,
 Decidit in lectum, verum nec lumina clausit,
 Nunc latus in dextrum fultus nunc inque sinistrum.
 Et veluti iaculo pectus transfixus acuto
 Palpitat atque caput huc et mox iactitat illuc, 395
 Et modo subrectus fulcro consederat amens.
 Nec iuvat hoc, demum surgens discurrit in urbe,
 Atque thorum veniens simul attigit atque reliquit.
 Taliter insomnem consumpserat Attila noctem.
 At profugi comites per amica silentia euntes 400
 Suspectam properant post terga relinquere terram.
 Vix tamen erupit cras, rex patribusque vocatis
 Dixerat: «o si quis mihi Waltharium fugientem
 Afferat evinctum ceu nequam forte liciscam,
 Hunc ego mox auro vestirem saepe recocto 405
 Et tellure quidem stantem hinc inde onerarem
 Atque viam penitus clausissem, vivo, talentis.»
 Sed nullus fuit in tanta regione tyrannus
 Vel dux sive comes seu miles sive minister,
 Qui, quamvis cuperet proprias ostendere vires 410
 Ac virtute sua laudem captare perennem
 Ambiretque simul gazam infarcire cruminis,
 Waltharium tamen iratum praesumpserat armis
 Insequer strictoque virum mucrone videre.
 Nota equidem virtus; experti sunt quoque, quantas 415
 Incolomis dederit strages sine vulnere victor.
 Nec potis est ullum rex persuadere virorum,
 Qui promissa velit hac condicione talenta.
 Waltharius fugiens, ut dixi, noctibus ivit,
 Atque die saltus arbustaque densa requirens 420
 Arte accersitas pariter capit arte volucres,
 Nunc fallens visco, nunc fisso denique ligno.
 Ast ubi pervenit, qua flumina curva fluebant,
 Immittens hamum rapuit sub gurgite praedam
 Atque famis pestem pepulit tolerando laborem. 425
 Namque fugae toto se tempore virginis usu
 Continuit vir Waltharius laudabilis heros.

PARS SECUNDA

Ecce quater denos sol circumflexerat orbes,
Ex quo Pannonica fuerat digressus ab urbe.
Ipsa quippe die, numerum qui clauserat istum, 430
Venerat ad fluvium iam vespere tum mediante,
Scilicet ad Rhenum, qua cursus tendit ad urbem
Nomine WORMATIAM regali sede nitentem.
Illic pro naulo pisces dedit antea captos
Et mox transpositus graditur properanter anhelus. 435
Orta dies postquam tenebras discusserat atras,
Portitor exurgens praefatam venit in urbem
Regalique coco, reliquorum quippe magistro,
Detulerat pisces, quos vir dedit ille viator.
Hos dum pigmentis condisset et apposuisset 440
Regi Gunthario, miratus fatur ab alto:
«Istius ergo modi pisces mihi Francia numquam
Ostendit; reor externis a finibus illos.
Dic mihi quantocius: cuias homo detulit illos?»
Ipseque respondens narrat, quod nauta dedisset. 445
Accersire hominem princeps praecepit eundem;
Et, cum venisset, de re quaesitus eadem
Talia dicta dedit causamque ex ordine pandit:
«Vespere praeterito residebam litore Rheni
Conspexique viatorem propere venientem 450
Et veluti pugnae certum per membra paratum:
Aere etenim penitus fuerat, rex inclite, cinctus
Gesserat et scutum gradiens hastamque coruscantem.
Namque viro forti similis fuit, et licet ingens
Asportaret onus, gressum tamen extulit acrem. 455
Hunc incredibili formae decorata nitore
Assequitur calcemque terit iam calce puella.
Ipsaque robustum rexit per lora caballum
Scriinia bina quidem dorso non parva ferentem,
Quae, dum cervicem sonipes discussisset altam 460
Atque superba cupit glomerare volumina crurum,
Dant sonitum, ceu quis gemmis illiserit aurum.
Hic mihi praesentes dederat pro munere pisces.»
His Haganus auditis (ad mensam quippe resedit)
Laetior in medium prompsit de pectore verbum: 465
«Congaudete mihi, quaeso, quia talia novi!
Waltharius collega meus remeavit ab Hunis.»
Guntharius princeps ex hac ratione superbus
Vociferatur, et omnis ei mox aula reclamatur:
Congaudete mihi, iubeo, quia talia vixi! 470
Gazam, quam Gibicho regi transmisit eoo,
Nunc mihi cunctipotens huc in mea regna remisit.»
Haec ait et mensam pede perculit exiliensque
Ducere equum iubet et sella componere sculpta
Atque omni de plebe viros secum duodenos 475
Viribus insignes, animis plerumque probatos
Legerat. inter quos simul ire Haganona iubebat.

Qui memor antiquae fidei sociique prioris
 Nititur a coeptis dominum transvertere rebus.
 Rex tamen econtra nihilominus instat et inquit: 480
 «Ne tardate, viri, praecingite corpora ferro
 Fortia, squamosus thorax iam terga recondat.
 Hic tantum gazae Francis deducat ab oris?»
 Instructi telis (nam iussio regis adurget)
 Exhibant portis, te Waltharium cupientes 485
 Cernere et imbellem lucris fraudare putantes.
 Sed tamen omnimodis Hagano prohibere studebat,
 At rex infelix coeptis resipiscere non vult.
 Interea vir magnanimus de flumine pergens
 Venerat in saltum iam tum Vosagum vocitatum. 490
 Nam nemus est ingens, spatiosum, lustra ferarum
 Plurima habens, suetum canibus resonare tubisque.
 Sunt in secessu bini montesque propinqui,
 Inter quos licet angustum specus extat amoenum,
 Non tellure cava factum, sed vertice rupum: 495
 Apta quidem statio latronibus illa cruentis.
 Angulus hic virides ac vescas gesserat herbas.
 «Huc», mox ut vidit iuvenis, «huc» inquit «eamus,
 His iuvat in castris fessum componere corpus.»
 Nam postquam fugiens Avarum discesserat oris, 500
 Non aliter somni requiem gustaverat idem
 Quam super innixus clipeo; vix clauserat orbes.
 Bellica tum demum deponens pondera dixit
 Virginis in gremium fusus: «circumspice caute,
 Hiltgunt, et nebulam si tolli videris atram, 505
 Attactu blando me surgere commonitato,
 Et licet ingentem conspexeris ire catervam,
 Ne excutias somno subito, mi cara, caveto!
 Nam procul hinc acies potis es transmittere puras.
 Instanter cunctam circa explora regionem!» 510
 Haec ait atque oculos concluderat ipse nitentes
 Iamque diu satis optata fruitur requiete.
 Ast ubi Guntharius vestigia pulvere vidit,
 Cornipedem rapidum saevis calcaribus urget
 Exultansque animis frustra sic fatur ad auras: 515
 «Accelerate, viri, iam nunc capietis euntem,
 Numquam hodie effugiet, furata talenta relinquet.»
 Inclitus at Hagano contra mox reddidit ista:
 «Unum dico tibi, regum fortissime, tantum:
 Si totiens tu Waltharium pugnasse videres 520
 Atque nova totiens, quotiens ego, caede furentem,
 Numquam tam facile spoliandum forte putares.
 Vidi Pannonias acies, cum bella cierent
 Contra aquilonaes sive australes regiones.
 Illic Waltharius propria virtute coruscus 525
 Hostibus invisus, sociis mirandus obibat.
 Quisquis ei congressus erat, mox Tartara vidit.
 O rex et comites, experto credite, quantus
 In clipeum surgat, quo turbine torqueat hastam.»
 Sed dum Guntharius male sana mente gravatus 530
 Nequaquam flecti posset, castris propiabant.

At procul aspiciens Hiltgunt de vertice montis
 Pulvere sublato venientes sensit et ipsum
 Waltharium placido tactu vigilare monebat.
 Qui caput attollens scrutatur, si quis adiret. 535
 Eminus illa refert quandam volitare phalangem.
 Ipse oculos tersos somni glaucomate purgans
 Paulatim rigidos ferro vestiverat artus
 Atque gravem rursus parmam collegit et hastam
 Et saliens vacuas ferro transverberat auras 540
 Et celer ad pugnam telis prolusit amaram.
 Comminus ecce coruscantes mulier videt hastas
 Ac stupefacta nimis: «Hunos hic» inquit «habemus!»
 In terramque cadens effatur talia tristis:
 «Obsecro, mi senior, gladio mea colla secentur, 545
 Ut, quae non merui pacto thalamo sociari,
 Nullius ulterius patiar consortia carnis.»
 Tum iuvenis: «cruor innocuus me tinxerit?» inquit
 Et: «quo forte modo gladius potis est inimicos
 Sternere, tam fidae si nunc non parcit amicae? 550
 Absit quod rogitas; mentis depone pavorem!
 Qui me de variis eduxit sacpe periclis,
 Hic valet hic hostes, credo, confundere nostros.»
 Haec ait atque oculos tollens effatur ad ipsam:
 «Non assunt Avars hic, sed Franci nebulones, 555
 Cultores regionis et» - en galeam Haganonis
 Aspicit et noscens iniunxit talia ridens:
 «Et meus hic socius Hagano collega veterus.»
 Hoc heros dicto introitum stationis adibat,
 Inferius stanti praedicens sic mulieri: 560
 «Hac coram porta verbum modo iacto superbum:
 Hinc nullus rediens uxori dicere Francus
 Praesumet se impune gazae quid tollere tantae.»
 Necdum sermonem complevit, humotenus ecce
 Corruit et veniam petiit, quia talia dixit. 565
 Postquam surrexit, contemplans cautius omnes:
 «Horum, quos video, nullum Haganone remoto
 Suspicio; namque ille meos per proelia mores
 Iam didicit, tenet hic etiam sat callidus artem.
 Quam si forte volente deo intercepero solam, 570
 Tunc» ait «ex pugna tibi, Hiltgunt sponsa, reservor.»
 Ast ubi Waltharium tali statione receptum
 Conspexit Hagano, satrapae mox ista superbo
 Sugerit: «o senior, desiste lacescere bello
 Hunc hominem! pergant primum, qui cuncta requirant, 575
 Et genus et patriam nomenque locumque relictum,
 Vel si forte petat pacem sine sanguine praebens
 Thesaurum. Per responsum cognoscere hominem
 Possumus, et si Waltharius remoratur ibidem
 (Est sapiens), forsitan vestro concedet honori.» 580
 Praecipit ire virum cognomine rex Camalonem,
 Inclita Mettensi quem Francia miserat urbi
 Praefectum, qui dona ferens devenerat illo
 Anteriore die, quam princeps noverit ista.
 Qui dans frena volat rapidoque simillimus euro 585

Transcurrit spatium campi iuvenique propinquat
 Ac sic obstantem compellat: «dic, homo, quisnam
 Sis aut unde venis, quo pergere tendis?»
 Heros magnanimus respondit talia dicens:
 «Sponte tua venias an huc te miserit ullus, 590
 Scire velim.» Camalo tunc reddidit ore superbo:
 «Noris Guntharium regem tellure potentem
 Me misisse tuas quaesitum pergere causas.»
 His auscultatis suggesserat hoc adolescens:
 «Ignoro penitus, quid opus sit forte viantis 595
 Scrutari causas, sed promere non trepidamus.
 Waltharius vocor, ex Aquitanis sum generatus.
 A genitore meo modicus puer obsidis ergo
 Sum datus ad Hunos; ibi vixi nuncque recessi
 Concupiens patriam dulcemque revisere gentem.» 600
 Missus ad haec: «tibi iam dictus per me iubet heres,
 Ut cum scriniolis equitem des atque puellam.
 Quod si promptus agis, vitam concedet et artus.»
 Waltharius contra fidenter protulit ista:
 «Stultius effatum me non audisse sophistam 605
 Arbitror. En memoras, quod princeps, nescio vel quis,
 Promittat, quod non retinet nec fors retinebit.
 An deus est, ut iure mihi concedere possit
 Vitam? num manibus tetigit? num carcere trusit
 Vel post terga meas torsit per vincula palmas? 610
 At tamen ausculta: si me certamine laxat
 (Aspicio, ferratus adest, ad proelia venit),
 Armillas centum de rubro quippe metallo
 Factas transmittam, quo nomen regis honorem.»
 Tali responso discesserat ille recepto, 615
 Principibus narrat, quod protulit atque resumpsit.
 Tunc Hagano ad regem: «porrectam suscipe gazam,
 Hac potis es decorare, pater, tecum comitantes,
 Et modo de pugna palmam revocare memento!
 Ignotus tibi Waltharius et maxima virtus. 620
 Ut mihi praeterita portendit visio nocte,
 Non, si conserimus, nos prospera cuncta sequentur.
 Visum quippe mihi te colluctarier urso,
 Qui post conflictus longos tibi mordicus unum
 Crus cum poplite ad usque femur decerpserat omne 625
 Et mox auxilio subeuntem ac tela ferentem
 Me petit atque oculum cum dentibus eruit unum.»
 His animadversis clamat rex ille superbus:
 «Ut video, genitorem imitaris Hagathien ipse.
 Hic quoque perpavidam gelido sub pectore mentem 630
 Gesserat et multis fastidit proelia verbis.»
 Tunc heros magnam iuste conceperat iram,
 Si tamen in dominum licitum est irascier ullum.
 «En» ait «in vestris consistant omnia telis.
 Est in conspectu, quem vultis, dimicet omnis. 635
 Comminus astatis, nec iam timor impedit ullum;
 Eventum videam nec consors sim spoliorum.»
 Dixerat et collem petiit mox ipse propinquum
 Descendensque ab equo consedit et aspicit illo.

Post haec Guntharius Camaloni praecipit aiens: 640
 «Perge et thesaurum reddi mihi praecipe totum.
 Quodsi cunctetur (scio, tu vir fortis et audax),
 Congredere et bello devictum mox spoliato!»
 Ibat Mettensis Camalo metropolitanus,
 Vertice fulva micat cassis, de pectore thorax, 645
 Et procul acclamans: «heus, audi» dixit «amice!
 Regi Francorum totum trans mitte metallum,
 Si vis ulterius vitam vel habere salutem!»
 Conticuit paulum verbo fortissimus heros,
 Opperiens propius hostem adventare ferocem. 650
 Advolitans missus vocem repetiverat istam:
 [«Regi Francorum totum trans mitte metallum!»
 Tum iuvenis constans responsum protulit istud:
 «Quid quaeris vel quid reddi, importune, coartas?
 Numquid Gunthario furabar talia regi? 655
 Aut mihi pro lucro quicquam donaverat ille,
 Ut merito usuram me cogat solvere tantam?
 Num pergens ego dampna tuli vestrae regioni,
 Ut vel hinc iuste videar spoliari a te?
 Si tantam invidiam cunctis gens exhibet ista, 660
 Ut calcare solum nulli concedat eunti,
 Ecce viam mercor, regi trans mitto ducentas
 Armillas. Pacem donet modo bella remittens."
 Haec postquam Camalo percepit corde ferino,
 «Amplificabis» ait «donum, dum scrinia pandis. 665
 Consummare etenim sermones nunc volo cunctos:
 Aut quaesita dabis aut vitam sanguine fundes.»
 Sic ait et triplicem clipeum collegit in ulnam
 Et crispans hastile micans vi nititur omni
 Ac iacit. At iuvenis devitat cautior ictum. 670
 Hasta volans casso tellurem vulnere mordit.
 Waltharius tandem: «si sic placet», inquit «agamus!»
 Et simul in dictis hastam transmisit. at illa
 Per laevum latus umbonis transivit, et ecce
 Palmam, qua Camalo mucronem educere coepit, 675
 Confixit femori transpungens terga caballi.
 Nec mora, dum vulnus sentit sonipes, furit atque
 Excutiens dorsum sessorem sternere temptat;
 Et forsán faceret, ni lancea fixa teneret.
 Interea parmam Camalo dimisit et, hastam 680
 Complexus laeva, satagit divellere dextram.
 Quod mox perspiciens currit celeberrimus heros
 Et pede compresso capulo tenus ingerit ensem;
 Quem simul educens hastam de vulnere traxit.
 Tunc equus et dominus hora cecidere sub una. 685
 Et dum forte nepos conspexerat hoc Camalonis,
 Filius ipsius Kimo eognomine fratris,
 Quem referunt quidam Scaramundum nomine dictum,
 Ingemit et lacrimis compellat tristior omnes:
 «Haec me prae cunctis heu respicit actio rerum. 690
 Nunc aut commoriar vel carum ulciscar amicum.»
 Namque angusta loci solum concurrere soli
 Cogebant, nec quisquam alii succurrere quivit.

Advolat infelix Scaramundus iam moriturus,
 Bina manu lato crispans hastilia ferro. 695
 Qui dum Waltharium nullo terrore videret
 Permotum fixumque loco consistere in ipso,
 Sic ait infrendens et equinam vertice caudam
 Concutiens: «in quo fidis? vel quae tua spes est?
 Non ego iam gazam nec rerum quidque tuarum 700
 Appeto, sed vitam cognati quaero perempti.»
 Ille dehinc: «si convincar, quod proelia primus
 Temptarim seu quid merui, quod talia possim
 Iure pati, absque mora tua me transverberet hasta.»
 Necdum sermonem concluderat, en Scaramundus 705
 Unum de binis hastile retorsit in illum
 Confestimque aliud. Quorum celeberrimus heros
 Unum devitat, quatit ex umbone secundum.
 Tunc aciem gladii promens Scaramundus acuti
 Proruit in iuvenem cupiens praescindere frontem, 710
 Effrenique in equo propius devectus ad illum
 Non valuit capiti libratum infindere vulnus,
 Sed capulum galeae impegit: dedit illa resultans
 Tinnitus ignemque simul transfudit ad auras.
 Sed non cornipedem potuit girare superbum, 715
 Donec Waltharius sub mentum cuspidis ictum
 Fixerat et sella moribundum sustulit alta.
 Qui caput orantis proprio mucrone recidens
 Fecit cognatum pariter fluitare cruorem.
 Hunc ubi Guntharius conspexit obisse superbus, 720
 Hortatur socios pugnam renovare furentes:
 «Aggrediamur eum nec respirare sinamus,
 Donec deficiens lassescat; et inde revinctus
 Thesauros reddet luet et pro sanguine poenas.»
 Tertius en Werinhardus abit bellumque lacessit, 725
 Quamlibet ex longa generatus stirpe nepotum,
 O vir clare, tuus cognatus et artis amator,
 Pandare, qui quondam iussus confundere foedus
 In medios telum torsisti primus Achivos.
 Hic spernens hastam pharetram gestavit et arcum, 730
 Eminus emissis haud aequo Marte sagittis
 Waltharium turbans. contra tamen ille virilis
 Constitit opponens clipei septemplicis orbem,
 Saepius eludens venientes providus ictus.
 Nam modo dissiluit, parmam modo vergit in austrum 735
 Telaque discussit, nullum tamen attigit illum.
 Postquam Pandarides se consumpsisse sagittas
 Incassum videt, iratus mox exerit ensem
 Et demum advolitans has iactitat ore loquelas:
 «O si ventosos lusisti, callide, iactus, 740
 Forsan vibrantis dextrae iam percipis ictum.»
 Olli Waltharius ridenti pectore adorsus:
 «Iamque diu satis expecto certamina iusto
 Pondere agi. Festina, in me mora non erit ulla.»
 Dixerat et toto conixus corpore ferrum 745
 Conicit. Hasta volans pectus reseravit equinum:
 Tollit se arrectum quadrupes et calcibus auras

Verberat effundensque equitem cecidit super illum.
 Accurrit iuvenis et ei vi diripit ensem.
 Casside discussa crines complectitur albos 750
 Multiplicesque preces nectenti dixerat heros:
 «Talia non dudum iactabas dicta per auras.»
 Haec ait et truncum secta cervice reliquit.
 Sed non dementem tria visa cadavera terrent
 Guntharium: iubet ad mortem properare vicissim. 755
 En a Saxonibus oris Ektivrid generatus
 Quartus temptavit bellum, qui pro nece facta
 Cuiusdam primatis eo diffugerat exul.
 Quem spadix gestabat equus maculis variatus.
 Hic ubi Waltharium promptum videt esse duello, 760
 «Dic» ait «an corpus vegetet tractabile temet
 Sive per aerias fallas, maledicte, figuras.
 Saltibus assuetus faunus mihi quippe videris.»
 Illeque sublato dedit haec responsa cachinno:
 «Celtica lingua probat te ex illa gente creatum, 765
 Cui natura dedit reliquas ludendo praeire.
 At si te propius venientem dextera nostra
 Attingat, post Saxonibus memorare valebis,
 Te nunc in Vosago fauni fantasma videre.»
 «Attemptabo quidem, quid sis», Ektivrid ait, ac mox 770
 Ferratam cornum graviter iacit. Illa retorto
 Emicat amento; quam durus fregerat umbo.
 Waltharius contra respondit cuspide missa:
 «Haec tibi silvanus transponit munera faunus.
 Aspice, num mage sit telum penetrabile nostrum. » 775
 Lancea taurino contextum tergore lignum
 Diffidit ac tunicam scindens pulmone resedit.
 Volvitur infelix Ektivrid rivumque cruoris
 Evomit: en mortem fugiens incurrit eandem.
 Cuius equum iuvenis post tergum in gramen abegit. 780
 Tunc a Gunthario clipeum sibi postulat ipsum
 Quintus ab inflato Hadawardus pectore lusus.
 Qui pergens hastam sociis dimisit habendam,
 Audax in solum confisus inaniter ensem.
 Et dum conspiceret deiecta cadavera totam 785
 Conclusisse viam nec equum transire valere,
 Dissiliens parat ire pedes. Stetit acer in armis
 Waltharius laudatque virum, qui praebuit aequam
 Pugnandi sortem. Hadawart tum dixit ad illum:
 «O versute dolis ac fraudis conscie serpens, 790
 Occultare artus squamoso tegmine suetus
 Ac veluti coluber girum collectus in unum
 Tela tot evitas tenui sine vulneris ictu
 Atque venenatas ludis sine more sagittas!
 Numquid et iste, putas, astu vitabitur ictus, 795
 Quem propius stantis certo libramine mittit
 Dextra manus? neque enim is teli seu vulneris auctor.
 Audi consilium: parmam deponito pictam!
 Hanc mea sors quaerit, regis quoque sponsio praestat.
 Nolo quidem laedas, oculis quia complacet istis. 800
 Sin alias, licet et lucem mihi dempseris almam,

Assunt hic plures socii carnisque propinqui,
 Qui, quamvis volucrem simules pennasque capessas,
 Te tamen immunem numquam patientur abire.»
 Belliger at contra nil territus intulit ista: 805
 «De reliquis taceo, clipeum defendere curo.
 Pro meritis, mihi crede, bonis sum debitor illi.
 Hostibus iste meis se opponere saepe solebat
 Et pro vulneribus suscepit vulnera nostris.
 Quam sit oportunus hodie mihi, cernis et ipse; 810
 Non cum Walthario loquereris forsan, abesset.
 Viribus o summis hostem depellere cures,
 Dextera, ne rapiat tibi propugnacula muri!
 Tu clavum umbonis studeas retinere, sinistra,
 Atque ebori digitos circumfer glutine fixos! 815
 Istic ne ponas pondus, quod tanta viarum
 Portasti spatia, ex Avarum nam sedibus altis!»
 Ille dehinc: «invitus agis, si sponte recusas.
 Nec solum parmam, sed equum cum virgine et auro
 Reddes: tum demum scelerum cruciamina pendes.» 820
 Haec ait et notum vagina diripit ensem.
 Inter se variis terrarum partibus orti
 Concurrunt. Stupuit Vosegus haec fulmina et ictus.
 Olli sublimes animis ac grandibus armis,
 Hic gladio fidens, hic acer et arduus hasta, 825
 Inter se multa et valida vi proelia miscent.
 Non sic nigra sonat percussa securibus ilex,
 Ut dant tinnitus galeae clipeique resultant.
 Mirantur Franci, quod non lassesceret heros
 Waltharius, cui nulla quies spatiumve dabatur. 830
 Emicat hic impune putans iam Wormatiensis
 Alte et sublato consurgit fervidus ense,
 Hoc ictu memorans semet finire duellum.
 Providus at iuvenis ferientem cuspide adacta
 Intercepit et ignarum dimittere ferrum 835
 Cogebat: procul in dumis resplenduit ensis.
 Hic ubi se gladio spoliatum vidit amico,
 Accelerare fugam fruticesque volebat adire.
 Alpharides fretus pedibus viridique iuventa
 Insequitur dicens: «quonam fugis? accipe scutum!» 840
 Sic ait atque hastam manibus levat ocuis ambis
 Et ferit. Ille cadit, clipeus superintonat ingens.
 Nec tardat iuvenis: pede collum pressit et hasta
 Divellens parmam telluri infixerat illum.
 Ipse oculos vertens animam sufflavit in auram. 845
 Sextus erat Patavrid. Soror hunc germana Haganonis
 Protulit ad lucem. Quem dum procedere vidit,
 Vocibus et precibus conatur avunculus inde
 Flectere proclamans: «quonam ruis? aspice mortem,
 Qualiter arridet! desiste! en ultima Parcae 850
 Fila legunt. O care nepos, te mens tua fallit.
 Desine! Waltharii tu denique viribus impar.»
 Infelix tamen ille means haec omnia sprevit;
 Arsit enim venis laudem captare cupiscens.
 Tristatusque Hagano suspiria pectore longa 855

Traxit et has imo fudit de corde loquelas:
 «O vortex mundi, fames insatiatus habendi,
 Gurges avaritiae, cunctorum fibra malorum!
 O utinam solum gluttires dira metallum
 Divitiasque alias homines impune remittens! 860
 Sed tu nunc homines perverso numine perflans
 Incendis, nullique suum iam sufficit. Ecce
 Non trepidant mortem pro lucro incurrere turpem.
 Quanto plus retinent, tanto sitis ardet habendi.
 Externis modo vi modo furtive potiuntur 865
 Et, quod plus renovat gemitus lacrimasque ciebit,
 Caeligenas animas Erebi fornace retrudunt.
 Ecce ego dilectum nequeo revocare nepotem;
 Instimulatus enim de te est, o saeva cupido.
 En caecus mortem properat gustare nefandam 870
 Et vili pro laude cupit descendere ad umbras.
 Heu mihi care nepos, quid matri, perditae, mandas ?
 Quis nuper ductam refovebit, care, maritam,
 Cui nec, raptae spei, pueri ludicra dedisti?
 Quis tibi nam furor est? unde haec dementia venit?» 875
 Sic ait et gremium lacrimis conspersit abortis,
 Et longum «formose, vale» singultibus edit.
 Waltharius, licet alonge, socium fore maestum
 Attendit, clamorque simul pervenit ad aures.
 Unde incursantem sic est affatus equestrem: 880
 «Accipe consilium, iuvenis clarissime, nostrum
 Et te conservans melioribus utere fatis.
 Desine, nam tua te fervens fiducia fallit!
 Heroum tot cerne neces et cede duello,
 Ne suprema videns hostes facias mihi plures.» 885
 «Quid de morte mea euras» ait ille «tyranne?
 Est modo pugnandum tibimet, non sermocinandum.»
 Dixit et in verbo nodosam destinat hastam,
 Cuspide quam propria divertens transtulit heros.
 Quae subvecta choris ac viribus acta furentis 890
 In castrum venit atque pedes stetit ante puellae.
 Ipsa metu percussa sonum prompsit muliebrem.
 At postquam tenuis redivit in praecordia sanguis,
 Paulum suspiciens spectat, num viveret heros.
 Tum quoque vir fortis Francum discedere bello 895
 Iussit; at ille furens gladium nudavit et ipsum
 Incurrens petiit vulnusque a vertice librat.
 Alpharides parmam demum concusserat aptam
 Et spumantis apri frendens de more tacebat.
 Ille ferire volens se pronior omnis ad ictum 900
 Exposuit, sed Waltharius sub tegmine flexus
 Delituit corpusque suum contraxit, et ecce
 Vulnere delusus iuvenis recidebat ineptus.
 Finis erat, nisi quod genibus tellure refixis
 Belliger accubuit calibemque sub orbe cavebat. 905
 Hic dum consurgit, pariter se subrigit ille
 Ac citius scutum trepidus sibi praetulit atque
 Frustra certamen renovare parabat. At illum
 Alpharides fixa gladio petiit ocus hasta

Et mediam clipei dempsit vasto impete partem, 910
 Hamatam resecans loricae atque ilia nudans.
 Labitur infelix Patavrid sua viscera cernens
 Silvestrique ferae corpus, animam dedit Orco.
 Hunc sese ulturum spondens Gerwitus adivit,
 Qui forti subvectus equo supra volat omnem 915
 Stragem, quae angustam concluderat obvia callem.
 Et dum bellipotens recidisset colla iacentis,
 Venit et ancipitem vibravit in ora bipennem
 (Istius ergo modi Francis tunc arma fuere).
 Vir celer obiecit peltam frustravit et ictum, 920
 Ac retro saliens hastam rapiebat amicam
 Sanguineumque ulva viridi dimiserat ensem.
 Hic vero metuenda virum tum bella videres.
 Sermo quidem nullus fuit inter Martia tela:
 Sic erat adverso mens horum intenta duello. 925
 Is furit, ut caesos mundet vindicta sodales,
 Ille studet vitam toto defendere nisu
 Et, si fors dederit, palmam retinere triumphi.
 Hic ferit, ille cavet; petit ille, reflectitur iste:
 Ad studium fors et virtus miscentur in unum. 930
 Longa tamen cuspis breviori depulit hostem
 Armatum telo, girat sed et ille caballum
 Atque fatigatum cupiebat fallere hominem.
 Iam magis atque magis irarum mole gravatus
 Waltharius clipeum Gerwiti sustulit imum, 935
 Transmissoque femur penetraverat inguine ferrum.
 Qui post terga ruens clamorem prodidit atrum
 Exitiumque dolens pulsabat calcibus arvom.
 Hunc etiam truncum caesa cervice reliquit.
 Idem Wormatiae campis comes extitit ante. 940
 Tunc primum Franci coeperunt forte morari
 Et magnis precibus dominum decedere pugna
 Deposcunt. Furit ille miser caecusque profatur:
 «Quaeso, viri fortes et pectora saepe probata,
 Ne fors haec cuicumque metum, sed conferat iram. 945
 Quid mihi, si Vosago sic sic inglorius ibo?
 Mentem quisque meam sibi vindicet. En ego partus
 Ante mori sum, Wormatiam quam talibus actis
 Ingrediar. Petat hic patriam sine sanguine victor?
 Hactenus arsisit hominem spoliare metallis; 950
 Nunc ardete, viri, fustum mundare cruorem,
 Ut mors abstergat mortem, sanguis quoque sanguem,
 Soleturque necem sociorum plaga necantis!»
 His animum dictis demens incendit et omnes
 Fecerat immemores vitae simul atque salutis. 955
 Ac velut in ludis alium praecurrere quisque
 Ad mortem studuit; sed semita, ut antea dixi,
 Cogebat binos bello decernere solos.
 Vir tamen illustris dum cunctari videt illos,
 Vertice distractas suspendit in arbore cristas 960
 Et ventum captans sudorem tersit anhelus.
 Ecce repentino Randolph athleta caballo
 Praeventens reliquos hunc importunus adivit

Ac mox ferrato petiit sub pectore conto.
 Et nisi duratis Wielandia fabrica giris 965
 Obstaret, spisso penetraverit ilia ligno.
 Ille tamen subito stupefactus corda pavore
 Munimen clipei obiecit mentemque recepit.
 Nec tamen et galeam fuerat sumpsisse facultas.
 Francus at emissa gladium nudaverat hasta 970
 Et feriens binos Aquitani vertice crines
 Abrasit, sed forte cutem praestringere summam
 Non licuit; rursumque alium vibraverat ictum
 Et praeceps animi directo obstamine scuti
 Impegit calibem, nec quivit viribus ullis 975
 Elicere. Alpharides retro, se fulminis instar
 Excutiens, Francum valida vi fudit ad arvum
 Et super assistens pectus conculcat et inquit:
 «En pro calvitio capitis te vertice fraudo,
 Ne fiat ista tuae de me iactantia sponsae.» 980
 Vix effatus haec truncavit colla precantis.
 At nonus pugnae Helmnod successit, et ipse
 Insertum triplici gestabat fune tridentem,
 Quem post terga quidem socii stantes tenuerunt,
 Consiliumque fuit, dum cuspis missa sederet 985
 In clipeo, cuncti pariter traxisse student,
 Ut vel sic hominem deiecissent furibundum;
 Atque sub hac certum sibi spe posuere triumphum.
 Nec mora, dux totas fundens in brachia vires
 Misit in adversum magna cum voce tridentem 990
 Edicens: «ferro tibi finis, calve, sub isto!»
 Qui ventos penetrans iaculorum more coruscat,
 Quod genus aspidis ex alta sese arbore tanto
 Turbine demittit, quo cuncta obstantia vincat.
 Quid moror? umbonem sciderat peltaque resedit. 995
 Clamorem Franci tollunt saltusque resultat,
 Obnixique trahunt restim simul atque vicissim,
 Nec dubitat princeps tali se aptare labori.
 Manarunt cunctis sudoris flumina membris.
 Sed tamen haec inter velut aesculus astitit heros 1000
 Quae non plus petit astra comis quam Tartara fibris,
 Contempnens omnes ventorum immota fragores.
 Certabant hostes hortabanturque viritim,
 Ut, si non quirent ipsum detrudere ad arvum
 Munimen clipei saltem extorquere student, 1005
 Quo dempto vivus facile caperetur ab ipsis.
 Nomina quae restant edicam iamque trahentum:
 Nonus Eleuthir erat, Helmnod cognomine dictus,
 Argentina quidem decimum dant oppida Trogum,
 Extulit undecimum pollens urbs Spira Tanastum, 1010
 Absque Haganone locum rex supplevit duodenum.
 Quattuor hi adversum summis conatibus unum
 Contendunt pariter multo varioque tumultu.
 Interea Alpharidi vanus labor incutit iram,
 Et qui iam pridem nudarat casside frontem, 1015
 In framea tunicaque simul confisus aena
 Omisit parmam primumque invasit Eleuthrin.

Huic galeam findens cerebrum diffudit et ipsam
 Cervicem resecans pectus patefecit, at aegrum
 Cor pulsans animam liquit mox atque calorem. 1020
 Inde petit Trogum haerentem in fune nefando.
 Qui subito attonitus recidentis morte sodalis
 Horribilique hostis conspectu coeperat acrem
 Nequiquam temptare fugam voluitque relicta
 Arma recolligere, ut rursum repararet agonem 1025
 (Nam cuncti funem tracturi deposuerunt
 Hastas cum clipeis). Sed quanto maximus heros
 Fortior extiterat, tanto fuit ocior, olli
 Et cursu capto suras mucrone recidit
 Ac sic tardatum praevenit et abstulit eius 1030
 Scutum. Sed Trogus quamvis de vulnere lassus,
 Mente tamen fervens saxum circumspicit ingens,
 Quod rapiens subito obnixum contorsit in hostem
 Et proprium a summo clipeum fidit usque deorsum.
 Sed retinet fractum pellis superaddita lignum. 1035
 Moxque genu posito viridem vacuaverat aedem
 Atque ardens animis vibratu terruit auras,
 Et si non quivit virtutem ostendere factis,
 Corde tamen habitum patefecit et ore virilem.
 Nec manes ridere videns audaciter inquit: 1040
 «O mihi si clipeus vel sic modo adesset amicus!
 Fors tibi victoriam de me, non inclita virtus
 Contulit. Ad scutum mucronem hic tollito nostrum!»
 Tum quoque subridens «venio iam» dixerat heros
 Et cursu advolitans dextram ferientis ademit. 1045
 Sed cum athleta ictum libraret ab aure secundum
 Pergentique animae valvas aperire studeret,
 Ecce Tanastus adest telis cum rege resumptis
 Et socium obiecta protexit vulnere pelta.
 Hinc indignatus iram convertit in ipsum 1050
 Waltharius humerumque eius de cardine vellit
 Perque latus ducto suffudit viscera ferro.
 «Ave!» procumbens submurmurat ore Tanastus.
 Quo recidente preces contempsit promere Trogus
 Conviciisque sui victorem incendit amaris, 1055
 Seu virtute animi, seu desperaverat. Exin
 Alpharides: «morere» inquit «et haec sub Tartara transfer
 Enarrans sociis, quod tu sis ultus eosdem.»
 His dictis torquem collo circumdedit aureum.
 Ecce simul caesi volvuntur pulvere amici, 1060
 Crebris foedatum ferientes calcibus arvum.

PARS TERTIA

His rex infelix visis suspirat et omni
 Aufugiens studio falerati terga caballi
 Scandit et ad maestum citius Haganona volavit
 Omnimodisque illum precibus flexisse satagit, 1065
 Ut secum pergens pugnam repararet. at ille:
 «Me genus infandum prohibet bellare parentum,
 Et gelidus sanguis mentem mihi ademit in armis.
 Tabescebat enim genitor, dum tela videret,
 Et timidus multis renuebae proelia verbis. 1070
 Haec dum iactasses, rex, inter te comitantes,
 Extitit indignum nostri tibi quippe invamen.»
 Ille recusanti precibus nihilominus instans
 Talibus aversum satagit revocare loquelis:
 «Deprecor ob superos, conceptum pone furorem, 1075
 Iram de nostra contractam decute culpa,
 Quam vita comitante, domum si venero tecum,
 Impensis tibimet benefactis diluo multis.
 Nonne pudet sociis tot cognatisque peremptis
 Dissimulare virum? magis, ut mihi quippe videtur, 1080
 Verba valent animum quam facta nefanda movere.
 Iustius in saevum tumuisses mente tyrannum,
 Qui solus hodie caput infamaverat orbis.
 Non modicum patimur damnum de caede virorum;
 Dedecus at tantum superabit Francia numquam. 1085
 Antea quis fuimus suspecti, sibila dantes
 «Francorum» dicent «exercitus omnis ab uno,
 Pro pudor, ignotum vel quo, est impune necatus!»
 Cunctabatur adhuc Haganon et pectore sponsam
 Walthario plerumque fidem volvebat et ipsum 1090
 Eventum gestae recolebat in ordine causae.
 Supplicius tamen infelix rex institit illi.
 Cuius subnixae rogitantis acumine motus
 Erubuit domini vultum, replicabat honorem
 Virtutis propriae, qui fors vilesceret inde, 1095
 Si quocumque modo in rebus sibi parceret istis.
 Erupit tandem et clara sic voce respondit:
 «Quo me, domne, vocas? quo te sequar, inclite princeps?
 Quae nequeunt fieri, spondet fiducia cordi.
 Quis tam desipiens quandoque fuisse probatur, 1100
 Qui saltu baratrum sponte attemptarit apertum?
 Nam scio Waltharium per campos sic fore acerbum,
 Ut tali castro nec non statione locatus
 Ingentem cuneum velut unum temnat homullum.
 Et licet huc cunctos equites simul atque pedestres 1105
 Francia misisset, sic his ceu fecerat istis.
 Sed quia conspicio te plus doluisse pudore
 Quam caedis damno nec sic discedere velle,
 Compatior, propriusque dolor succumbit honori
 Regis: et ecce viam conor reperire salutis, 1110
 Quae tamen aut nusquam ostendit se sive coacte.

Nam propter carum (fateor tibi, domne) nepotem
 Promissam fidei normam corrumpere nollem.
 Ecce in non dubium pro te, rex, ibo periculum.
 Ast hic me penitus conflictu cedere noris. 1115
 Secedamus eique locum praestemus eundi
 Et positi in speculis tondamus prata caballis,
 Donec iam castrum securus deserat artum,
 Nos abiisse ratus. Campos ubi calcet apertos,
 Insurgamus et attonitum post terga sequamur: 1120
 Sic aliquod virtutis opus temptare valemus.
 Haec mihi in ambiguis spes set certissima rebus.
 Tum pugnare potes, belli si, rex, tibi mens est:
 Quippe fugam nobis numquam dabit ille duobus,
 At nos aut fugere aut acrum bellare necesse est.» 1125
 Laudat consilium satrapa et complectitur illum
 Oscilloque virum demulcet; et ecce recedunt
 Insidiisque locum circumspexere sat aptum
 Demissique ligant animalia gramine laeto.
 Interea occiduas vergebat Phoebus in oras, 1130
 Ultima per notam signans vestigia Thilen,
 Et cum Scottigenis post terga reliquit Hiberos.
 Hic postquam oceanas sensim calefecerat undas,
 Hesperos Ausonidis obvertit cornua terris,
 Tum secum sapiens coepit tractare satelles, 1135
 Utrum sub tuto per densa silentia castro
 Sisteret, an vastis heremi committeret arvis.
 Aestuat immensis curarum fluctibus et, quid
 Iam faceret, sollers arguta indagine quaerit.
 Solus enim Hagano fuerat suspectus et illud 1140
 Oscillum regis subter complexibus actum.
 Ambierat prorsus, quae sit sententia menti
 Hostis et an urbem vellent remeare relictam,
 Pluribus ut sociis per noctem forte coactis
 Primo mane parent bellum recreare nefandum 1145
 An soli insidias facerent propiusque laterent.
 Terret ad haec triviis ignoti silva meatus,
 Ne loca fortassis incurreret aspera spinis,
 Immo quippe feris, sponsamque amitteret illis.
 His ita provisus exploratisque profatur: 1150
 «En quocumque modo res pergant, hic recubabo,
 Donec circuiens lumen spera reddat amatum,
 Ne patriae fines dicat rex ille superbus
 Evasisse fuga furis de more per umbras.»
 Dixit et ecce viam vallo praemuniit artam 1155
 Undique praecisis spinis simul et paliuris.
 Quo facto ad truncos sese convertit amaro
 Cum gemitu et cuicumque suum caput applicat atque
 Contra orientalem prostratus corpore partem
 Ac nudum retinens ense hac voce precatur: 1160
 «Rerum factori, sed et omnia facta regenti,
 Nil sine permissio cuius vel denique iusso
 Constat, ago grates, quod me defendit iniquis
 Hostilis turmae telis nec non quoque probris.
 Deprecor at dominum contrita mente benignum, 1165

Ut, qui peccantes non vult sed perdere culpas,
 Hos in caelesti praestet mihi sede videri.»
 Qui postquam orandi finem dedit, ilico surgens
 Sex giravit equos et virgis rite retortis
 Vinciit: hi tantum remanebant, nempe duobus 1170
 Per tela absumptis ternos rex Gunthere abegit.
 His ita compositis procinctum solvit et alte
 Ingenti fumans leviabat pondere corpus.
 Tum maestam laeto solans affamine sponsam
 Moxque cibum capiens aegros recreaverat artus 1175
 (Oppido enim lassus fuerat) clipeoque recumbens
 Primi custodem somni iubet esse puellam,
 Ipse matutinam disponens tollere curam,
 Quae fuerat suspecta magis, tandemque quievit.
 Ad cuius caput illa sedens solito vigilavit 1180
 Et dormitantes cantu patefecit ocellos.
 Ast ubi vir primum iam expurgando soporem
 Ruperat, absque mora surgens dormire puellam
 Iussit et arrepta se fulciit impiger hasta.
 Sic reliquum noctis duxit, modo quippe caballos 1185
 Circuit, interdum auscultans vallo propiavit,
 Exoptans orbi species ac lumina reddi.
 Lucifer interea praeco scandeat Olympo
 Dicens: «Taprobane clarum videt insula solem.»
 Hora fuit, gelidus qua terram irrorat Eous. 1190
 Aggreditur iuvenis caesos spoliariet armis
 Armorumque habitu, tunicas et cetera linquens;
 Armillas tantum, cum bullis baltea et enses,
 Loricas quoque cum galeis detraxerat ollis.
 Quatuor his oneravit equos sponsamque vocatam 1195
 Imposuit quinto, sextum conscenderat ipse
 Et primus vallo perrexerat ipse revulso.
 At dum constricti penetratur semita callis,
 Circumquaque oculis explorans omnia puris
 Auribus arrectis ventos captavit et auras, 1200
 Si vel mussantes sentiret vel gradientes
 Sive superborum crepitantia frena virorum,
 Seu saltim ferrata sonum daret ungula equorum.
 Postquam cuncta silere videt, praevertit onustas
 Quadrupedes, mulierem etiam praecedere iussit. 1205
 Scrinia gestantem comprehendens ipse caballum
 Audet inire viam consueto cinctus amictu.
 Mille fere passus transcendit, et ecce puella
 (Sexus enim fragilis animo trepidare coegit)
 Respiciens post terga videt descendere binos 1210
 Quodam colle viros raptim et sine more meantes
 Exanguisque virum compellat voce sequentem:
 «Dilatatus iam finis adest: fuge, domne, propinquant!»
 Qui mox conversus visos cognovit et inquit:
 «Incassum multos mea dextera fuderat hostes, 1215
 Si modo supremis laus desit, dedecus assit.
 Est satius pulcrum per vulnera quaerere mortem
 Quam solum amissis palando evadere rebus.
 Verum non adeo sunt desperanda salutis

Commoda cernenti quondam maiora pericla. 1220
 Aurum gestantis tute accipe lora Leonis
 Et citius pergens luco succede propinquo!
 Ast ego in ascensu montis subsistere malo,
 Eventum opperiens adventantesque salutans.»
 Obsequitur dietis virguncula clara iubentis. 1225
 Ille celer scutum collegit et excutit hastam,
 Ignoti mores equitis temptando sub armis.
 Hunc rex incursans comitante satellite demens
 Eminus affatu compellat valde superbo:
 «Hostis atrox, nisu deluderis! ecce latebrae 1230
 Protinus absistunt, ex quis de more liciscae
 Dentibus infrendens rabidis latrare solebas.
 En in propatulo, si vis, confligito campo
 Experiens, finis si fors queat aequiperari
 Principio. Scio: Fortunam mercede vocasti 1235
 Idcircoque fugam tempnis seu deditionem.»
 Alpharides contra regi non reddidit ulla,
 Sed velut hinc surdus alio convertitur aiens:
 «Ad te sermo mihi, Haganano, subsiste parumper!
 Quid, rogo, tam fidum subito mutavit amicum, 1240
 Ut, discessurus nuper vix posse revelli
 Qui nostris visus fuerat complexibus, ultro,
 Nullis nempe malis laesus, nos appetat armis?
 Sperabam, fateor, de te (sed denique fallor),
 Quod, si de exilio redeuntem nosse valeres, 1245
 Ipse salutatum mihimet mox obvius ires
 Et licet invitum hospitii requiete foveres
 Pacificaeque in regna patris deducere velles,
 Sollicitusque fui, quorsum tua munera ferrem;
 Namque per ignotas dixi pergens regiones: 1250
 «Francorum vereor Haganone superstite nullum.»
 Obsecro per ludos, respiscito iam, pueriles,
 Unanimes quibus assueti fuimusque periti
 Et quorum cultu primos attrivimus annos.
 Inclita quonam migravit concordia nobis 1255
 Semper in hoste domique manens nec scandala noscens?
 Quippe tui facies patris obliviscier egit,
 Tecum degenti mihi patria viluit ampla.
 Numquid mente fidem abradis saepissime pactam?
 Deprecor, hoc abscede nefas neu bella laccessas, 1260
 Sitque invulsum nobis per tempora foedus.
 Quod si consentis, iam nunc ditatus abibis
 Eulogiis, rutilo umbonem complebo metallo.»
 Contra quae Haganano vultu haec affamina torvo
 Edidit atque iram sic insinuavit apertam: 1265
 «Vim prius exerces, Walthari, postque sopharis.
 Tute fidem absclideras, cum memet adesse videres
 Et tot stravisses socios immoque propinquos.
 Excusare nequis, quin me tunc affore nosses.
 Cuius si facies latuit, tamen arma videbas 1270
 Nota satis habituque virum rescire valebas.
 Cetera fors tulerim, si vel dolor unus abesset:
 Unice enim carum rutilum blandum pretiosum

Carpsisti florem mucronis falce tenellum.
 Haec res est, pactum qua irritasti prior alnum, 1275
 Idcircoque gazam cupio pro foedere nullam.
 Sitne tibi soli virtus, volo discere in armis,
 Deque tuis manibus caedem perquiro nepotis.
 En aut oppeto sive aliquid memorabile faxo.»
 Dixit et a tergo saltu se iecit equino, 1280
 Hoc et Guntharius nec segnior egerat heros
 Waltharius, cuncti pedites bellare parati.
 Stabat quisque ac venturo se providus ictu
 Praestruxit; trepidant sub peltis Martia membra.
 Hora secunda fuit, qua tres hi congregiuntur. 1285
 Adversus solum conspirant arma duorum.
 Primus maligenam collectis viribus hastam
 Direxit Haganon disrupta pace. Sed illam
 Turbine terribilem tanto et stridore volantem
 Alpharides semet cernens tolerare nequire, 1290
 Sollers obliqui delusit tegmine scuti:
 Nam veniens clipeo sic est ceu marmore levi
 Excussa et collem vehementer sauciat usque
 Ad clavos infixam solo. Tunc pectore magno,
 Sed modica vi fraxineum hastile superbus 1295
 Iecit Guntharius, volitans quod adhaesit in ima
 Waltharii parma; quam mox dum concutit ipse,
 Excidit ignavum de ligni vulnere ferrum.
 Omine quo maesti confuso pectore Franci
 Mox stringunt acies, dolor est conversus ad iras, 1300
 Et tecti elipeis Aquitanum invadere certant.
 Strenuus ille tamen vi cuspidis expulit illos
 Atque incursantes vultu terrebat et armis.
 Hic rex Guntharius coeptum meditatur ineptum,
 Scilicet ut iactam frustra terraeque relapsam 1305
 (Ante pedes herois enim divulsa iacebat)
 Accedens tacite furtim sustolleret hastam,
 Quandoquidem brevibus gladiatorum denique telis
 Armati nequeunt accedere comminus illi,
 Qui tam porrectum torquebat cuspidis ictum. 1310
 Innuit ergo oculis vassum praecedere suadens,
 Cuius defensu causam supplere valeret.
 Nec mora, progreditur Haganon ac provocat hostem,
 Rex quoque gemmatum vaginae condidit ensem
 Expediens dextram furto actutum faciendo. 1315
 Sed quid plura? manum pronus transmisit in hastam
 Et iam comprehensam sensim subtraxerat illam
 Fortunae maiora petens. sed maximus heros,
 Utpote qui bello semper sat providus esset
 Praeter et unius punctum cautissimus horae, 1320
 Hunc inclinari cernens persenserat actum
 Nec tulit, obstantem sed mox Haganona revellens,
 Denique sublato qui divertebat ab ictu,
 Insilit et planta direptum hastile retentat
 Ac regem furto captum sic increpavit, 1325
 Ut iam perculso sub cuspidis genva labarent.
 Quem quoque continuo esurienti porgeret Orco,

Ni Haganō armipotens citius succurreret atque
 Obiecto dominum scuto muniret et hosti
 Nudam aciem saevi mucronis in ora tulisset. 1330
 Sic, dum Waltharius vulnus cavet, ille resurgit
 Atque tremens stupidusque stetit, vix morte reversus.
 Nec mora nec requies: bellum instauratur amarum.
 Incurrunt hominem nunc ambo nuncque vicissim;
 Et dum progresso se impenderet acrius uni, 1335
 En de parte alia subit alter et impedit ictum.
 Haud aliter, Numidus quam dum venabitur ursus
 Et canibus circumdatus astat et artubus horret
 Et caput occultans submurmurat ac propriantes
 Amplexans Umbros miserum mutire coartat 1340
 (Tum rabidi circumlatrant hinc inde Molossi
 Comminus ac dirae metuunt accedere belvae),
 Taliter in nonam conflictus fluxerat horam,
 Et triplex cunctis inerat maceratio: leti
 Terror, et ipse labor bellandi, solis et ardor. 1345
 Interea herois coepit subrepere menti
 Quiddam, qui tacito premit has sub corde loquelas.
 «Si Fortuna viam non commutaverit, isti
 Vana fatigatum memet per ludicra fallent.»
 Ilico et elata Haganoni voce profatur: 1350
 «O paliure, vires foliis, ut pungere possis;
 Tu saltando iocans astu me ludere temptas.
 Sed iam faxo locum, propius ne accedere tardes:
 Ecce tuas (scio praegrandes) ostendito vires!
 Me piget incassum tantos sufferre labores.» 1355
 Dixit et exiliens contum contorsit in ipsum,
 Qui pergens onerat clipeum dirimitque aliquantum
 Loricae ac magno modicum de corpore stringit;
 Denique praecipuis praecinctus fulserat armis.
 At vir Waltharius missa cum cuspide currens 1360
 Evaginato regem importunior ense
 Impetit et scuto dextra de parte revulso
 Ictum praevalidum ac mirandum fecit eique
 Crus cum poplite adusque femur decerpserat omne.
 Ille super parmam ante pedes mox concidit huius. 1365
 Palluit exanguis domino recidente satelles.
 Alpharides spatam tollens iterato cruentam
 Ardebat lapsō postremum infligere vulnus.
 Immemor at proprii Haganō vir forte doloris
 Aeratum caput inclinans obiecit ad ictum. 1370
 Extensam cohibere manum non quiverat heros,
 Sed cassis fabrefacta diu meliusque peracta
 Excipit assultum mox et scintillat in altum.
 Cuius duritia stupefactus dissilit ensis,
 Pro dolor! et crepitans partim micat aere et herbis. 1375
 Belliger ut frameae murcatae fragmina vidit,
 Indigne tulit ac nimia furit efferus ira
 Impatiensque sui capulum sine pondere ferri,
 Quamlibet eximio praestaret et arte metallo,
 Protinus abiecit monumentaque tristia sprevit. 1380
 Qui dum forte manum iam enormiter exeruisset,

Abstulit hanc Haganos sat laetus vulnere prompto.
 In medio iactus recidebat dextera fortis,
 Gentibus ac populis multis suspecta, tyrannis,
 Innumerabilibus quae fulserat ante trophaeis. 1385
 Sed vir praecipuus nec laevis cedere gnarus,
 Sana mente potens carnis superare dolores,
 Non desperavit, neque vultus concidit eius,
 Verum vulnigeram clipeo insertaverat ulnam
 Incolomique manu mox eripuit semispatam, 1390
 Qua dextrum cinxisse latus memoravimus illum,
 Ilico vindictam capiens ex hoste severam.
 Nam feriens dextrum Haganoni effodit ocellum
 Ac timpus resecans pariterque labella revellens
 Olli bis ternos discussit ab ore molares. 1395
 Tali negotio dirimuntur proelia facto.
 Quemque suum vulnus atque aeger anhelitus arma
 Ponere persuasit. quisnam hinc immunis abiret,
 Qua duo magnanimi heroes tam viribus aequi
 Quam fervore animi steterant in fulmine belli! 1400
 Postquam finis adest, insignia quemque notabant:
 Illic Guntharii regis pes, palma iacebat
 Waltharii nec non tremulus Haganonis ocellus.
 Sic sic armillas partiti sunt Avaresenses!
 Consedere duo, nam tertius ille iacebat, 1405
 Sanguinis undantem tergentes floribus amnem.
 Haec inter timidam revocat clamore puellam
 Alfarides, veniens quae saucia quaeque ligavit.
 His ita compositis sponsus praecepit eidem:
 «Iam misceto merum Haganoni et porrige primum; 1410
 Est athleta bonus, fidei si iura reservet.
 Tum praebeto mihi, reliquis qui plus toleravi.
 Postremum volo Guntharius bibat, utpote segnis
 Inter magnanimum qui paruit arma virorum
 Et qui Martis opus tepide atque enerviter egit.» 1415
 Obsequitur cunctis Heririci filia verbis.
 Francus at oblato licet arens pectore vino
 «Defer» ait «prius Alfaridi sponso ac seniori,
 Virgo, tuo, quoniam, fateor, me fortior ille
 Nec solum me, sed cunctos supereminet armis.» 1420
 Hic tandem Haganos spinosus et ipse Aquitanus
 Mentibus invicti, licet omni corpore lassi,
 Post varios pugnae strepitus ictusque tremendos
 Inter pocula scurrili certamine ludunt.
 Francus ait: «iam dehinc cervos agitabis, amice, 1425
 Quorum de corio wantis sine fine fruaris.
 At dextrum, moneo, tenera lanugine comple,
 Ut causae ignaros palmae sub imagine fallas.
 Wah! sed quid dicis, quod ritum infringere gentis
 Ac dextro femori gladium agglomerare videris 1430
 Uxorique tuae, si quando ea cura subintrat,
 Perverso amplexu circumdabis euge sinistram?
 Iam quid demoror? en posthac tibi quicquid agendum est
 Laeva manus faciet.» Cui Walthare talia reddit:
 «Cur tam prosilias, admiror, lusce Sicamber. 1435

Si venor cervos, carnem vitabis aprinam.
Ex hoc iam famulis tu suspectando iubebis
Heroum turbas transversa tuendo salutans.
Sed fidei memor antiquae tibi consiliabor:
Iam si quando domum venias laribusque propinques, 1440
Effice lardatam de multra farreque pultam!
Haec pariter victum tibi conferet atque medelam.»
His dictis pactum renovant iterato coactum
Atque simul regem tollentes valde dolentem
Imponunt equiti, et sic disiecti redierunt 1445
Franci Wormatiam, patriamque Aquitanus adivit.
Illic gratifice magno susceptus honore
Publica Hiltgundi fecit sponsalia rite
Omnibus et carus post mortem obitumque parentis
Ter denis populum rexit feliciter annis. 1450
Qualia bella dehinc vel quantos saepe triumphos
Ceperit, ecce stilus renuit signare retunsus.
Haec quicumque legis, stridenti ignosce cicadae
Raucellam nec adhuc vocem perpende, sed aevum,
Utpote quae nidis nondum petit alta relictis. 1455
Haec est Waltharii poesis. vos salvet Iesus.